

Karies bland barn och ungdomar – Epidemiologiska uppgifter för år 2023

Socialstyrelsen har samlat in uppgifter om kariesförekomsten hos barn och ungdomar från Sveriges regioner och sammanställt uppgifterna på nationell nivå. Uppgifterna avser 2023. Uppgifter om barns och ungdomars tandhälsa i Sverige utgör ett verktyg för planering av regionala och nationella insatser på tandvårdsområdet. Vidare används tandhälsodata för regionala, nationella och internationella jämförelser av tandhälsa. I Sverige kan den nationella sammanställningen fungera som ett riksgenomsnitt vilket kan användas som referens vid regionala uppföljningar. Internationellt används Sveriges uppgifter om barn och ungdomars tandhälsa bl.a. i jämförelser inom Norden.

Metod för insamling och sammanställning av uppgifterna

Sedan 1985 har Socialstyrelsen samlat in uppgifter från regionerna¹ om karies hos barn och ungdomar vid vissa indikatoråldrar. Metoden för insamling av uppgifterna samt förklaringar av använda begrepp finns redovisade i Socialstyrelsens rapport Karies hos barn och ungdomar – En lägesrapport för år 2008.

Insamlade uppgifter 2023 avser barn och unga vuxna i åldrarna 3, 6, 12, 19 och 23 år. Uppgifter om 23-åringar har inkluderats sedan 2019 eftersom de då enligt tandvårdslagen² började omfattas av regionernas barn- och ungdomstandvård. För 3-åringar avser insamlade uppgifter en ettårsperiod, det år de fyllde 3 år. För övriga åldersgrupper har Socialstyrelsen inhämtat och sammanställt uppgifter om personer som besökt tandvården under en tvåårsperiod, de som besökte tandvården det år de fyllde 6, 12, 19 respektive 23 år alternativt året innan. Anledningen till detta är att barn och ungdomar som vid senaste besöket till tandvården varit kariesfria inte alltid undersöks det år man fyller 6, 12, 19 respektive 23 år vilket from 2022 är i enlighet med Socialstyrelsens nationella riktlinjer för tandvård³. Genom att inte begränsa insamlingen till ett år minskar risken för en lägre täckningsgrad för antalet undersökta samt en överrepresentation av barn med karies.

¹ Tidigare landstingen

² 7§ Tandvårdslagen (1985:125)

³ Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning 2022. Socialstyrelsen 2022.

Uppgifter som samlats in är: totala antalet barn och unga vuxna i respektive åldersgrupp i regionen, antal undersökta samt antal kariesfria barn och unga. För 12-, 19- och 23-åringar samlas även in uppgifter om antal kariesskadade eller lagade tänder enligt DFT index⁴. För gruppen 19- och 23-åringar redovisas också kariesskador på tändernas kontaktytor, så kallad approximal karies som benämns DFSa⁵. Insamlade uppgifter redovisas som andelar undersökta i respektive åldersgrupp, andelen kariesfria barn och unga och medeltalet DFT och DFSa i respektive åldersgrupp. För åldersgrupperna 12- respektive 19-år har dessutom så kallat SiC-index⁶ beräknats.

Resultat

Alla regioner har redovisat uppgifter om kariesförekomst bland barn och unga vuxna i de inkluderade åldersgrupperna.

Det är 17 regioner som har redovisat data uppdelat på ett respektive två år för 6-, 12-, 19- samt 23-åringar. Resterande regioner har redovisat data för en ettårsperiod. Två regioner har angett att de enbart rapporterat uppgifter från offentliga tandvårdskliniker och inte har kunnat inkludera privata vårdgivare i sammanställningen.

Socialstyrelsens tidigare sammanställningar⁷ har visat att andelen undersökta barn i varje åldersgrupp minskade i samband med pandemin 2020 och var fortsatt något mindre 2021 jämfört med åren innan pandemin. Resultaten för 2022 och nu även för 2023 visar att andelen barn och unga som undersökts under en ettårig period⁸ fortsatt är lägre, men för en tvåårig period⁹ är andelen undersökta jämförbar med åren innan pandemin.

År 2021 publicerade Socialstyrelsens uppdaterade Nationella riktlinjer för tandvård¹⁰ med rekommendationer om revisionsintervall för personer över 18 år och 2022 kom rekommendationer om revisionsintervall för barn upp till 18 års ålder. Enligt riktlinjernas rekommendationer ska barn med låg risk för dålig munhälsa komma för undersökning varje 18-24:e månad och vuxna med låg risk för dålig munhälsa komma varje 24-36:e månad för en undersökning.

På grund av att Socialstyrelsens sammanställning enbart redovisar resultat för en tvåårig period kan ett längre undersökningsintervall medföra en lägre täckningsgrad bland åldersgrupperna 19- och 23-åringar, vilket kan innebära

⁴ DFT är förkortning och står för Decayed and Filled Teeth

⁵ Förkortningen står för Decayed and Filled Surfaces och är av intresse eftersom dessa skador ofta tyder på längre framskriden kariessjukdom och är en god indikator på framtida vårdbehov. Det beror på att lagningar på tändernas kontaktytor oftare går sönder än till exempel på tuggytor och behöver då lagas på nytt.

⁶ SiC är förkortning och står för Significant Caries Index och avser medelvärdet av skadade tänder för den tredjedel barn och ungdomar som har flest skadade tänder

⁷ Karies bland barn och ungdomar – Epidemiologiska uppgifter för år 2021

⁸ Personer i undersökta åldersgrupper som besökt tandvården under 2023

⁹ Personer i undersökta åldersgrupper som besökt tandvården antingen under 2022 eller 2023.

¹⁰ Nationella riktlinjer för tandvård – stöd för styrning och ledning. Socialstyrelsen 2021.

överrepresentation av personer med karies. Detta kan försvåra jämförelse i kariesförekomst både över tid och också mellan regioner på grund av regionala skillnader i revisionsintervall. I tabell 1 visas täckningsgrad för 19-åringar efter regioner för 2018–2019 respektive 2022–2023. Av tabellen framgår att 2022–2023 kom 75 procent av 19-åringarna för undersökning under en tvåårsperiod men att det är stora skillnader mellan regionerna.

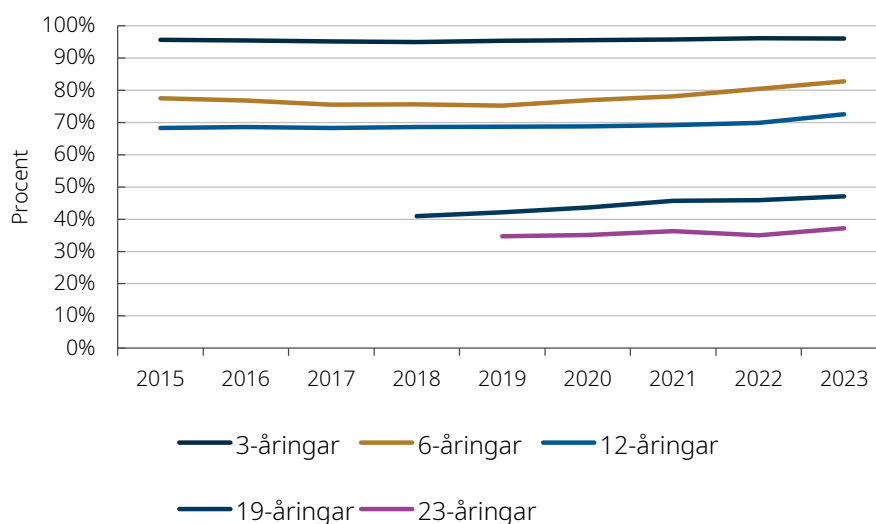
Tabell 1. Andel av 19-åringar 2023 som besökt tandvården för undersökning någon gång under 2018–2019 respektive 2022–2023, efter region

Region	2022–2023	2018–2019
Stockholm	88%	88%
Uppsala	74%	70%
Sörmland	92%	94%
Östergötland	48%	74%
Jönköpings län	73%	73%
Kronoberg	86%	91%
Kalmar	68%	93%
Gotland	56%	36%
Blekinge	86%	92%
Skåne	60%	44%
Halland	88%	90%
Götaland	78%	91%
Värmland	71%	43%
Örebro län	72%	92%
Västmanland	91%	96%
Dalarna	66%	87%
Gävleborg	87%	95%
Västernorrland	65%	
Jämtland Härjedalen	81%	55%
Västerbotten	56%	74%
Norrbotten	54%	74%
Hela riket	75%	79%

Källa: Socialstyrelsen 2023

Figur 1 visar andelen kariesfria personer bland de undersökta åldersgrupperna för perioden 2015–2023. Figuren visar att andelen kariesfria personer har ökat bland alla undersökta åldersgrupper utom 3-åringarna som ligger fortsatt på hög nivå. Den positiva trenden som visades för 6- och 12-åringar föregående år fortsätter även 2023. För 6-åringar ökar andelen kariesfria mellan åren 2021 och 2023 med 5 procentenheter till 83 procent och för 12-åringar med 3 procentenheter till 72 procent. Resultaten bör tolkas med försiktighet eftersom Region Stockholm har ändrat sin rapportering jämfört med tidigare år. Regionen har tidigare rapporterat kariessituationen bland 7- respektive 13-åringar men rapporterar nu för 5–6- respektive 11–12-åringar vilket förväntas ha påverkat den rapporterade kariesförekomsten för åldersgrupperna.

Figur 1. Andelen kariesfria bland undersökta i respektive åldersgrupp mellan 2015 och 2023

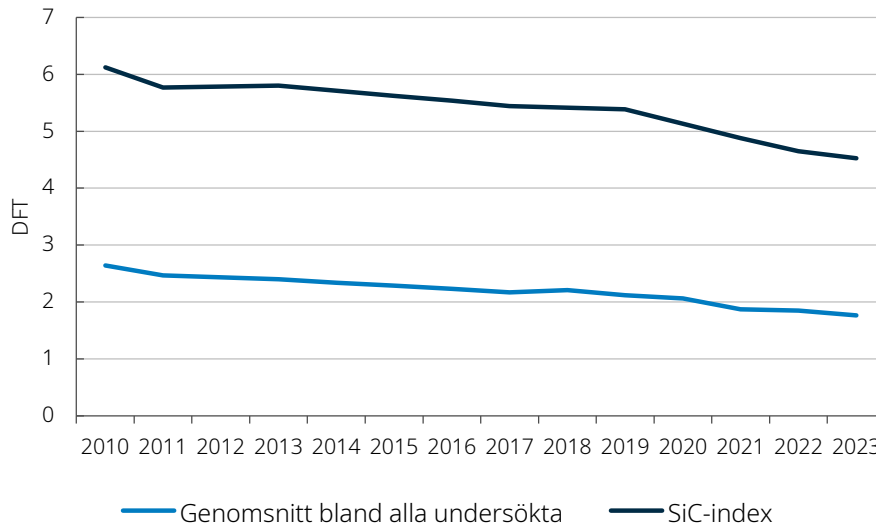
Källa: Socialstyrelsen 2023

Bland 12-åringar är antalet kariesade eller fyllda tänder (DFT) 0,63 och nära oförändrad från föregående år. Bland den tredjedel av åldersgruppen som är värst drabbad, minskar antalet kariesade eller fyllda tänder från 1,84 2022 till 1,65 2023. Förbättringarna i kariessituationen bland 12-åringarna är således störst bland de som är värst drabbade.

Bland de äldsta åldersgrupperna, 19- och 23-åringar ökar andelen kariesfria personer något. Bland 19-åringarna är det genomsnittliga antalet kariesade eller fyllda tänder oförändrat mellan åren men antalet tänder bland den tredje delen av åldersgruppen som är värst drabbad minskar från 4,7 2022 till 4,5 2023. Figur 2 visar genomsnittligt antalet kariesade eller fyllda tänder bland alla undersökta 19-åringar respektive bland den tredje del som är värst drabbad, dvs SiC-index. Figuren visar att förbättringarna bland de värst drabbade är något större än den genomsnittliga förbättringen och att skillnaderna i kariesförekomsten har minskat.

Figur 2. Antalet karierade och fyllda tänder (DFT) bland 19-åringar mellan 2010 och 2023

Avser genomsnittligt DFT bland alla undersökta personer i samtliga regioner respektive Significant caries index (SiC)¹¹ i riket.

Källa: Socialstyrelsen 2023

Sammanfattning

Sammanställningen visar att 2023 har kariessituationen bland de undersökta åldersgrupperna generellt förbättrats. Skillnaderna mellan åren är små men visar sig både i något större andel kariesfria personer bland de flesta åldersgrupperna och i minskat genomsnittligt antal tänder som har påverkats av kariessjukdomen. Några av regionerna har dock ändrat revisionsintervallen och en region har ändrat definitioner av åldersgrupper som inkluderats i sammanställning. Detta kan ha påverkat årets resultat som därför bör tolkas med försiktighet.

Kontakt:

Alfheidur Astvaldsdottir, sakfrågor

Telefon: 075-247 30 00

E-post: alfheidur.astvaldsdottir@socialstyrelsen.se

Frida Lundgren, statistikfrågor

Telefon: 075-247 30 00

E-post: Frida.Lundgren@socialstyrelsen.se

¹¹Significant Caries Index avser medelvärdet av skadade tänder för den tredjedelen barn och ungdomar som har flest skadade tänder